

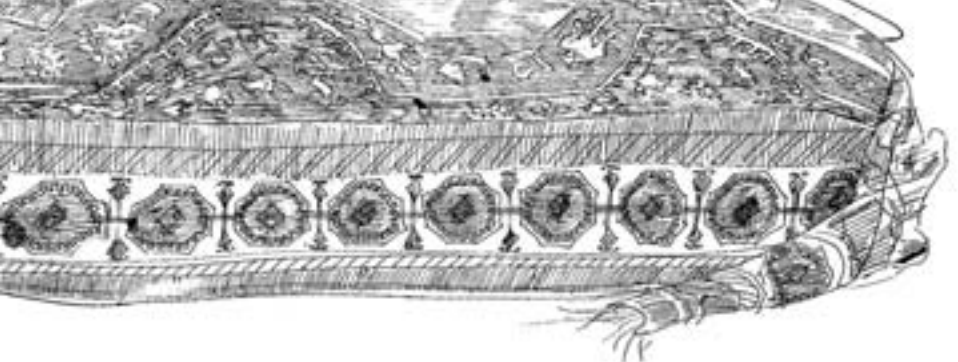

- ET DIRE
QUE J'AURAIS PU
DEVENIR UN
SIMPLE
NEURO-CHIRURGIEN!

- Basit bir beyin cerrahı olmak varmış!

Arastirmas ses Chow Chow
Vie ses fahit udes ses Vacances
Son Historie et son Se Transfert
ses Mots d'Esprit
ses Lapsus
ses Accus
Sa Mere ses Fantasmies

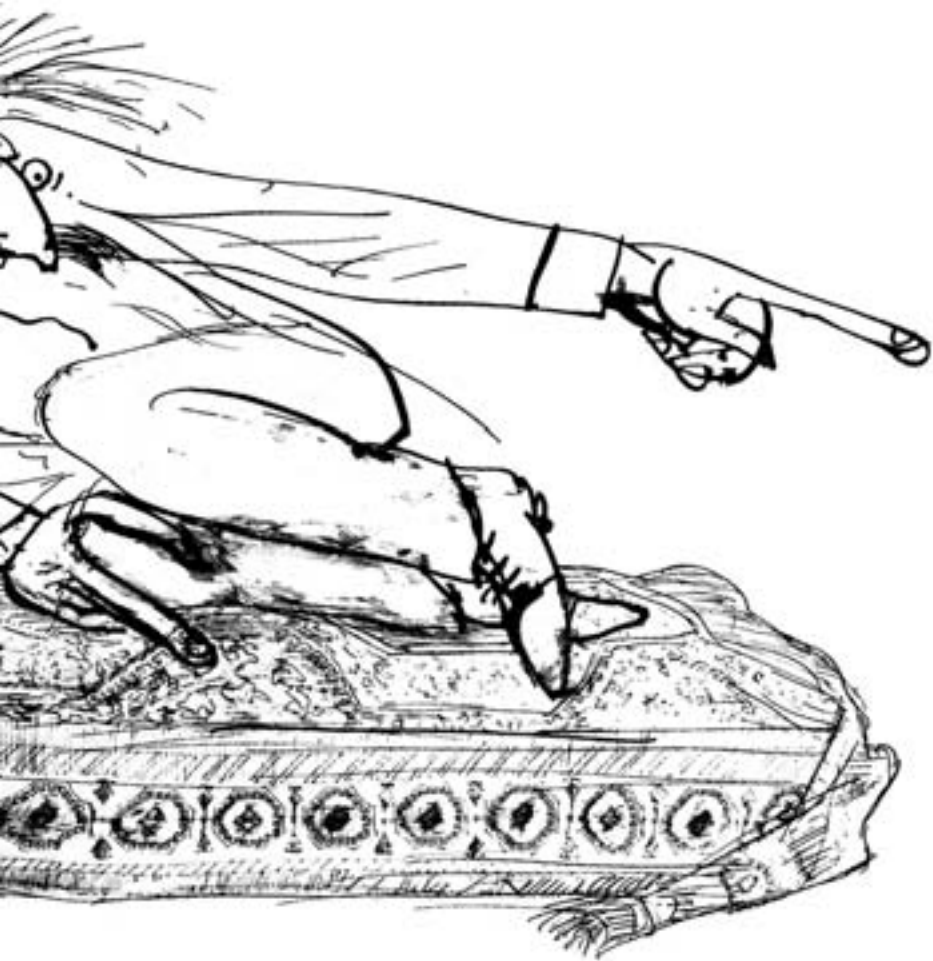

– Arkadaşları, kaygıları, görkemli yalnızlığı, direnmeleri, çov-çovu, hayatı, alışkanlıkları, düşleri, esprileri, aşkları, annesi, dil sürçmeleri, fantazmaları...

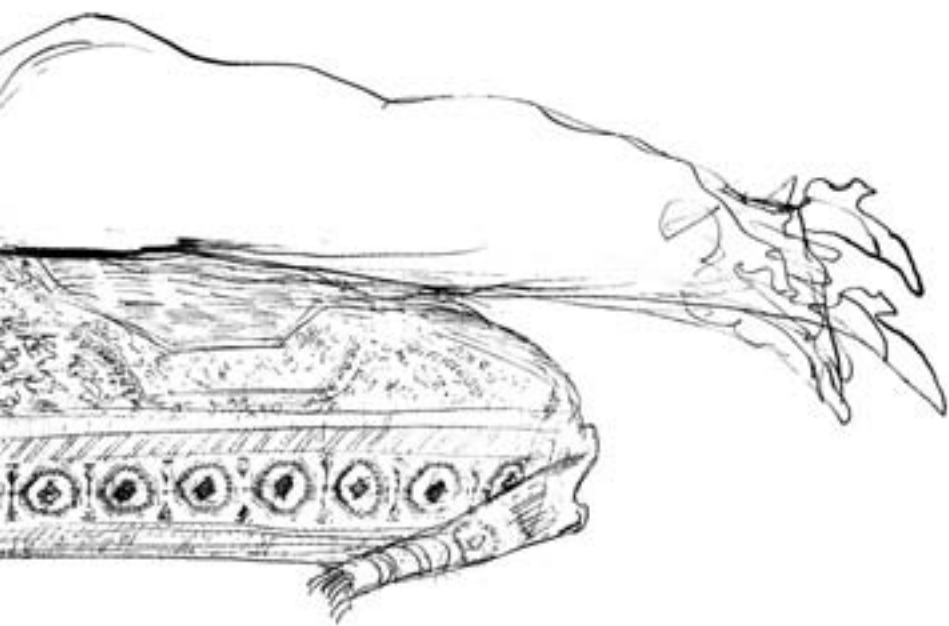

Pierre Babin 1947'de Rennes'de doğdu. Edebiyat ve psikoloji yüksek öğrenimi gördükten sonra, sene kaybeden çocuklara (uyum sorunlular) öğretmenlik ve konuşamayan çocuklar (psikotik ve otistik çocuklar) için de eğitimlik yaptı. Otuz yıldır psikanaliz uğraşının içindedir ve Freudcu ekolün dağılmasından sonra kurulan Psikanaliz Atölyeleri'ne katılmıştır. Başlıca yayımları arasında *La Fabrique du sexe* [Textuel, 1999] ve *SDF, l'obscénité du malheur* [Erès, 2004] bulunmaktadır.

Yapı Kredi Yayınları - 4355
Genel Kültür Dizisi - 60

SIGMUND FREUD - "Bilim Çağında Bir Trajedi Yazarı" / Pierre Babin
Özgün adı: Sigmund Freud "Un tragique à l'âge de la science"
Çeviren: Haldun Bayrı
Kitap editörü: Korkut Erdur
Düzeltili: Filiz Özkan
Grafik uygulama: İlknur Efe

Baskı ve Cilt: Levent Ofset Basım ve Ambalaj San A.Ş.
Merter Keresteciler Sit. Fatih Cad. Karadal Sok. No: 13 Merter / İstanbul
Sertifika No: 12034

1. baskı: İstanbul, Nisan 2015

Gallimard Yayınevi'nin Découvertes dizisinde yayımlanan kitabın Türkçeleştirilmiş tıpkıbasımıdır.
ISBN 978-975-08-3188-1

Bütün yayın hakları saklıdır.

© Gallimard 1990

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2014

Sertifika No: 12334

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

SIGMUND FREUD
“BİLİM ÇAĞINDA BİR TRAJEDİ YAZARI”

Pierre Babin

YAPI KREDİ YAYINLARI

“Sorunlar ile onlara bulduğum çözüm arasındaki Sorantısızlığı benden iyi hiçbir eleştirmen açıkça kavrayamaz; müstahak olduğum ceza ise, faniler arasında ilk benim girmiş olduğum, daha önce keşfedilmemiş ruhsal bölgelerin hiçbirinin ismini taşımayacak ya da yasalarım uymayacak olmasıdır.”

Fliess'te, Mayıs 1900

1. BÖLÜM

“ÖZÜMDE BEN BİR HİÇİM”

İnsan varlığının karanlık bölgelerini yorumlayabildiğini iddia etme cüretini kim gösteriyor böyle? Musa gibi yasalar ilan etme cüretini kim gösteriyor böyle?

Freud 6 Mayıs 1856'da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun kuzeyinde, Polonya sınırına pek uzak olmayan bir yerde, günümüzde Çek Cumhuriyeti sınırlarındaki Moravya'nın büyük bir kasabası olan Freiberg'de doğar.

Freud-Yahudi-Öteki-Avusturya

“Annem-babam Yahudi'ydi, ben de Yahudi kaldım. Babamın ailesi bildiğim kadarıyla uzun zaman Rheinland bölgesinde (Köln'de) kalmış; 14. ya da 15. yüzyılda Yahudilere karşı girilen zulüm yüzünden Doğu'ya doğru kaçmış ve 19. yüzyılda Galiciya'dan geçerek Litvanya'ya, Almanca konuşulan bir ülke olan Avusturya'ya dönmüş.”

Freud, Yahudi: Öteki. O dönemin karmaşıklığı içinde hayli yaygın olan bu özellik, mücadele ve inat, risk ve atadan kalma mağduriyet, kaçma ve sürekli olarak kamu yetkilileriyle varoluş pazarlığı boyutunu içermese sıradan olabilirdi. 1856'da, İmparatorluk'un resmî otoritesinin Yahudileri artık mağdur etmemesi, yeni bir durumdu. Ayrımcı yasaların ve evlilik ile ikametgâh seçiminde kısıtlayıcı önlemlerin yürürlükten kaldırılmasını onaylayan 10 Temmuz 1848 tarihli kararnameden sonra, lütfen hoşgörölmüşlerdi. Fakat her yer değiştirmelerinde ve bir mesleğe atılmak istediklerinde, hâlâ izin için başvurmaları gerekmektedir. Bazı meslekler de onlara yasaktı. Ancak 1866'dan itibaren yasa ve uygulama düzeyinde özgürleşeceklerdi.

Bu ülkeden çıkış karikatürü diğer sürgün hakkında hiçbir şey söylememektedir: Freud'un, doğduğundan beri kullandığı Yidiş dilini bırakması. Bu dil, Yüksek Almanca ile sürekli tekrarlanan

göçler sırasında geçilen ülkelerden alınma dil kırıntıları etrafında oluşmuştur.

Freud'un ailesinde çok sık yer değiştirilir: O dönemin Yahudileri için, ticaretle uğraşmak dışında sosyal ve ekonomik bir çözüm yolu pek yoktur.

Haham Schlomo Freud'un oğlu ve haham Efraim Freud'un torunu Jacob Freud

Sigmund'un Aralık 1815'te doğmuş olan babası kumaş ticareti yapmaktadır. Başka bir şehirdeki toptancıdan satın aldığı ve evinin giriş katına koyduğu kumaş parçalarını satmaktadır; ailenin yaşamı birinci kattaki tek odada geçiyordur. Jacob Freud kumaş parçalarıyla bir parça iş yapmaya uğraşıyordur. İşleri pek parlak gitmemektedir. Durumları eğreti olsa da atalarından kalma bir vakarları vardır. Sigmund doğduğunda, babası ilk evliliğinden iki erkek evlat sahibidir: Emanuel ve Philipp. İlk karısı Sally Kanner ile 1832'de, on altı buçuk yaşında evlenmiştir.

Bilinçdışındaki kaynaşmanın içinde çocukluk öyküsü hareket halindedir. Sigmund'un doğumunda, kırk bir yaşında bir baba, babası olabilecek yaşta ve Sigmund'dan bir yaş büyük bir oğlu olan yirmi üç yaşında bir yarı-üvey ağabey vardır; dolayısıyla Sigmund kendisinden bir yaş küçük olan John'un amcasıdır! Ayrıca yirmi yaşında olan bir başka üvey kardeşi vardır; yani bir beşğin etrafında üç erkektirler. Ama Freud, Musa gibi bir sepette bulunmamıştır. Amalia bununla da kalmaz ve Freiberg'de iki çocuk daha dünyaya getirir: Julius –sekiz aylıkken ölecektir– ve Anna. Çilingir Zajic'in evinin tek bir odasında, beş kişi. Daha sonra Viyana'da, annenin en büyük çocuğu Sigmund ile en küçüğü Alexander'in arasına dört kız kardeş daha girecektir.

Sigmund'un annesi, kızlık soyadı Nathansohn olan 18 Ağustos 1836 Odessa doğumlu ikinci eş Amalia, ailenin iki yakasını bir araya getirmek ve oğlu Sigi'nin erkenden ilgi ve merak gösterdiği okul hayatını sürdürmesini sağlamak için mucizeler yaratacaktır.

Viyana'ya gidiş: İş yapmak ve yer edinmek

Kapitalizmin başlangıç dönemi ticaret için dişe dokunur hiçbir şey vaat etmemektedir. Zorluklar çetinleşir. İflastır bu. "Üç yaş civarındayken, babamın çalıştığı sanayi kolunda bir felaket yaşandı. Varını yoğunu kaybetti

ve bulunduğumuz yerden ayrıлып büyük bir şehre yerleşmek zorunda kaldık. Sonra da uzun ve zor yıllar geldi."

Alacaklılardan kaçarlar, işlerine bir çekidüzen vermeye çalışırlar ve tüm yoksulların yaptığı gibi, aldatici ışıklarıyla ümit veren büyük metropole doğru ilerlerler. Freud ailesi Viyana'da sefaletle tanışır: Şehir sefaletiyle. Kırk yaşını geçtiğinde bile, sürekli endişe yaşatan geçim kaygısı Freud'un yakasını bırakmayacaktır: Kazanılan para, bu evinden sürülmüş Yahudi'nin nihayet edindiği yerin simgesi olabilmektedir.

Babayla oğulun Arkasındaki yazı: Otuzbeşinci yaşgününde Sigmund'a hediye ettiği, aileye ait *Kitabı Mukaddes*'in üzerine Jacob Freud'un ithafı: "Sevgili oğlum [...] Yaradan'ın ruhu sana şunu diyor: 'Kitabımı oku, zihinsel bilginin kaynaklarına buradan erişebilirsin.' [...]"

Çamura saplanan başlık

Tutunma ısrarındaki bu direnişin kilit noktasında, bir yer edininp yaşamak için verilen bu saldırganlıksız mücadelenin kökeninde, babasının ona nakletmiş olduğu şu ibret verici öykü vardır: “Gençliğimde bir gün, senin doğduğun şehirde, sokakta geziniyordum; günlerden cumartesiydi ve iyi giyimliydim; başımda yepyeni bir kürklü başlık vardı. Bir Hıristiyan’la karşılaştım; beni iteleyip başlığımı çamura düşürdü, sonra da bağırdı: ‘Hey, sen! Yahudi! Kaldırımından

Annesi güçlü bir kadındır. Freud ondan çok az bahseder: Metafiziğin mutfakta kanıtlandığı bir ahıntı.

“Altı yaşında annemden ilk derslerimi aldığım zaman, topraktan yaratıldığımızı ve toprağa döneceğimizi öğretiyordu bana. Bunu kuşkuyla karşıladım ve aklıma yatmadı. O zaman annem avuçlarını birbirine sürttü (*Knödel* yoğurur gibi) ve topraktan yaratılmamızın bir kanıtı olarak, çıkan kara deri parçacıklarını gösterdi bana. Bu kanıtlama hayrete düşürmüştü beni.”

Düşlerin Yorumu

in bakalım!’ – Ya sen ne yaptın?

– Yola indim ve başlığımı aldım.”

Kısa süre sonra bütün Avrupa’nın saygısını kazanacak olan Freud, neredeyse tüm yaşamı boyunca, vakarla direnmeyi bırakmayacak ve önceden yer kapmış başkalarının başlarından atmak istediklerini yüksünmeden toplayacaktır.

Ailenin saygınlığı hiçbir durumda bozulmaz. Yahudi mahallesinin dibinde, cemaatin canlı ve tertemiz ruhundan aldıkları yardım ve destekle sefalet içinde yaşarken bile, Jacob ile Amalia kendilerini saydırmayı bilmişlerdir. Henüz adını değiştirmemiş olan Sigismund Freud ise, “yeri”ni para işlerinde görmemektedir. Hiç kimse onu mecbur etmediğinde, kırların çocuğu yerini kitaplarda, fikirlerde, düşüncede ve

hayallerde bulur. Hiçbir şeyin onu rahatsız edemeyeceği bir iç dünya alanıdır bu.

“Kitaplara duyduğu tutku...”

En gizli savunma perdelerinin ardına itilen oğlancağız, okulda çok çalışkandır ve büyük klasiklerin hepsini birden yutmanın getirdiği zorluklara dayanır: Sekiz yaşında, Shakespeare okumaktadır!

Lisede, hocalarının ve arkadaşlarının yardımıyla, genç adam gerçekliğin dünyasına intisap eder: Her şeyin duygusal gerginlik ya da yumuşamadan geçtiği bir dünya; yeni çehrelerin ve fikirlerin ideal model rolündeki babanın eşsiz yerini göreceleştirdiği bir dünya. Kurtulmuştur ve tekrar kaldırıma çıkma hayali kurmaya başlayabilir. Ölümlüdür, fakat ne yenilmiştir ne de aşılanmaktadır.

Freud, kısırlaştırma riski bulunan bir gelenekte açılan bu gedikten, ölünceye kadar ara vermeksizin tasarlayıp gerçekleştireceği bir kültür çalışması başlatır. Edebiyat, tarih, din ve mitoloji, oyun arkadaşı olurlar ona. Düşünür

Kitabın, *Kitabı Mukaddes*'in anlam ve değeri her tarafına sinmiş İbrani geleneğinin Freud üzerinde ne gibi bir ağırlığı olacaktır? Es geçilemeyen bir intikal yeri ve bir bağ ağırlığı mı?

“İki Yahudi bir hamamın yakınında karşılaşır. – Yıkandın mı? diye sorar biri. – Neden? der öteki, bir kişi daha mı lazım?”

Esriler ve Bilinçdışı ile İlişkiler

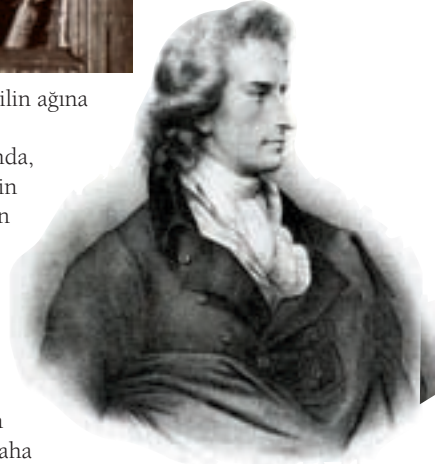

Genç adamın kültüre ve bilgiye olan istidatı, şaşırtıcı ve tuhaf bir biçimde erken ortaya çıkar. Küçük yaştan itibaren eline geçen her şeyi okuyup yutsa da, kültürden başka bir şey söz konusudur: Büyük bir algı yeteneği. Kitaplar farklılıktan kurtarmaz: Farklılığı büyütür ve Freud'u buna tutkuyla yaklaşmaya davet eder. Yaşama arzusu ile bilme arzusu birbirine karışır ve onu sürekli uyanık halde, tetikte tutar. Psikanaliz bu açıklıkta doğacaktır.

ve düş kurar; artık başka şey yapmayacaktır: Dilin ağına bir daha kurtulmamak üzere yakalanmıştır.

İki katlı, iki göndermeli bir dildir bu. Bir yanda, doğduğu memleketten çıkan Yahudi öykülerinin harikulade dizisi vardır; bu öykülerdeki ataların ruhu, zorlukları aşmak için gerekli mizahın yasalarını durmadan aktarmaktadır ona (zamanı gelince, bilinçdışı mekanizması üzerine temel bir ders çıkaracaktır bundan: 1905'te yayımlanan *Espriler ve Bilinçdışı ile İlişkiler*). Diğer yanda da, yaşamın ve büyük insanların mevcudiyetinin çok eskilerden gelen çağrışımını dilin övünç kaynaklarından alan, daha edebî ve daha akademik bir dil vardır.

Goethe de olsa; Schiller, Homeros, Shakespeare, Thiers veya Hannibal de olsa; metin okumasıyla efsaneleşen büyük insanlar, Freud için özdeşleşmenin nihai dayanağı, büyük tasarılar ve büyük kavramların şaşmaz bir biçimde gerçekleşmesi maksadıyla sürdürülen bir yaşamın desteği haline gelirler derhal.

“O sırada, felsefe dünyanın gidisini idare edinceye kadar, [Doğa] makineyi açlık ve aşkla işletir.”

Schiller

Hekim: Bilmek için

İnsanla ilgili olgulara tutkuyla bağlı olan Freud, bir süre aklından hukuk öğrenimi görmeyi geçirir. Fakat Goethe isminin şöhreti, buyurganca başka bir yol göstermektedir ona. İnsanın tecessümünde doğanın ve yaşamın güçlerini uğuldatıp kükreten yol: Yunan trajedisindeki canlı tiyatro ile katı ve dilsiz fizyoloji arasında bir orta yol. Hekim. Yardımcı olmak için değil. Bilmek için.

Goethe'ye isnat edilen, yaşamın tezahürlerini bütünleştirici ve anaerikil bir bakışla toparlayan *Doğa Üzerine* adlı denemeyi büyük bir heyecan içinde okuması, üniversite tercihinde Freud'un bilime oynamasının tek sebebi değildir: Bilgili kamuoyu Darwin'in 1859'da yayımlanan *Türlerin Kökeni* adlı kitabının etkisi altındadır. Çok sayıda ateşli öğrenci için Bilim hemen Hakikat'in albenisine bürünmüştür. Kurbanlarından biri de babası olan ekonomik bunalımın yol açtığı belirsizlikler, iddialı genç adama olguları kesin ve sahil bilgisiyle saptamayı esinler ve bunu zorunlu kılar.

Çok uzaklardan gelen ve direnme gücünü daima Kitap geleneğinden almış olan bir ata kültürünün ittiği bu genç adam, hayatının olayı olan bilgi karşısında içe kapanık, fakat kahramanca tavır alır.

Hannibal örneği

Kahramanca mı? Aile mitolojisine bakmak gerekir; çamura saplanan o içler acısı başlık sahnesiyle başlayan mitolojiye... Orada kalıp aşağılanma ve suçluluk duygusu içinde kokuşabilir. Ama oğlu Hannibal'e Romalılardan

Goethe, optik, botanik ya da zooloji gibi birbirinden çok farklı alanları gözlemeye girişmiş bir "âlim"di aynı zamanda. Yukarıda, defterinden bir bölüm: "Kurbağalar, kertenkeleler ve karakurbağaları".